

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ SOCIAL PHILOSOPHY AND PHILOSOPHY OF HISTORY

УДК 336.2:004.9:141.7:330.3

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2025-24-101-01>

ФІЛОСОФІЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

БУРАШНИКОВА, ОЛЕНА¹

Анотація

У статті розглянуто цифровізацію податкової системи як нову філософію державності сталого розвитку. Податкова система, колись прив'язана до паперових декларацій, фізичних офісів і повільних процедур, нині входить у фазу глибокої цифрової трансформації. Цей процес не є простою технологічною модернізацією – він знаменує нову філософію державності. Суть цієї нової філософії полягає в інтеграції податкових механізмів у концепцію сталого розвитку. Мета дослідження – осмислити цифровізацію податкової системи не лише як технічний інструмент модернізації, а як нову парадигму державності, що поєднує прозорість, справедливість та сталість у взаєминах між державою, громадянами та економікою. Завдання: 1. Дослідити цифровізацію податкової системи як прояв трансформації суспільного договору між владою та громадянами. 2. Проаналізувати філософські засади податкової справедливості в умовах цифрової епохи. 3. Визначити роль цифрових технологій у формуванні культури податкової свідомості та відповідальності. 4. Оцінити цифрову податкову систему як механізм гармонізації економічних інтересів і соціальної стабільності. У цьому сенсі цифровізація оподаткування це початок як новий спосіб бути державою, здатною мислити довгими горизонтами й діяти так, щоб економічна раціональність узгоджувалася з гідністю людини та межами планети. Підкреслюється, що сучасні податки виходять за межі суто фіскальної функції та стають інструментом формування соціальної довіри, економічної рівноваги та демократичних цінностей. Особливу увагу приділено впливу Big Data, штучного інтелекту, блокчейну на процеси адміністрування та контролю у податковій сфері. Обґрунтовано, що цифрова податкова система здатна забезпечити не лише ефективне управління фінансовими потоками, а й сприяти становленню нової податкової культури, де сплата податків розглядається як форма участі у спільному розвитку суспільства. Робота пропонує теоретичні підходи та практичні рекомендації щодо впровадження цифрових інновацій у сферу оподаткування з урахуванням принципів сталого розвитку. У цьому сенсі цифровізація оподаткування демонструє новий спосіб діяти так, щоб економічна раціональність узгоджувалася з гідністю людини, тому цифрова податкова система є не лише технічним інструментом ефективного адміністрування, а й стратегічним напрямом розвитку суспільства. Вона поєднує інноваційні технології з принципами соціальної справедливості та прозорості, створюючи умови для зміцнення довіри між державою, бізнесом і громадянами.

Ключові слова: цифровізація, податкова система, сталий розвиток, податкова культура, державність, мережеве суспільство, інформаційний контроль, цифрові платформи, справедливість, довіра до держави.

Постановка проблеми. Держава XXI століття стоїть на порозі цивілізаційного перелому. Колись її влада ґрунтувалася на контролі над територією, ресурсами і населенням, але тепер значна частина економічної активності вийшла за межі простору і часу, оселившись у цифрових мережах. Прибутки народжуються не на фабриках, а в алгоритмах, не на полях, а в хмарних серверах. У цій новій реальності цифровий податок постає не просто як інструмент поповнення бюджету, а як символ нової соціальної угоди. Це – спроба повернути

економічну справедливість у світ, де капітал може переміщатися миттєво, а держава залишається прив'язаною до фізичних меж. Філософія цифрового оподаткування тісно переплітається з ідеєю сталого розвитку. Якщо класичний податок підтримував армію, дороги та інфраструктуру, то цифровий має потенціал фінансувати майбутнє: освіту, екологічні технології, збереження біорізноманіття, інновації. Він стає актом відповідальності не лише перед громадянами сьогодні, але й перед поколіннями, які ще не народилися. Тут формується нова роль держави – вона вже не просто наглядчик і збирач данини, а архітектор справедливого цифрового простору. Така держава поєднує принципи етики, екології та економіки, інтегруючи

¹ Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)
E-mail: burasnikoval@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0806-1767>

податкову політику у загальнолюдський проєкт виживання та процвітання. Таким чином, цифрові податки – це не лише фінансовий механізм, а філософський виклик. Вони змушують нас запитати: що таке держава у світі, де кордони розмиті, а відповідальність має глобальний вимір? І чи зможемо ми, озброєні технологіями, використати їх не для розділення, а для спільного майбутнього? У світі, де економічні процеси дедалі більше переносяться у цифровий простір, держава змушена переосмислювати власну природу та інструменти управління. Податкова система, колись прив'язана до паперових декларацій, фізичних офісів і повільних процедур, нині входить у фазу глибокої цифрової трансформації. Цей процес не є простою технологічною модернізацією – він знаменує нову філософію державності. Суть цієї нової філософії полягає в інтеграції податкових механізмів у концепцію сталого розвитку. Якщо раніше податки розглядалися передусім як інструмент наповнення бюджету, то тепер вони стають частиною стратегічної архітектури, яка поєднує економічну ефективність, соціальну справедливість і екологічну відповідальність. Цифровізація дозволяє забезпечити повну прозорість податкових потоків; створити персоналізовану взаємодію між громадянином і державою; зменшити втрати від корупції та тіньових схем; спрямовувати ресурси на довгострокові суспільні цілі, пов'язані з Цілями сталого розвитку ООН. З філософської точки зору, цифрова податкова система стає мостом між теперішнім і майбутнім. Вона уособлює ідею відкритої та підзвітної держави, яка не лише збирає податки, а й перетворює їх у інвестиції в майбутнє – від розвитку «зеленої» енергетики до модернізації освіти та охорони здоров'я. У такому контексті податкова цифровізація – це не просто зміна інструментів, а новий етап суспільного договору, де держава і громадяни спільно формують простір економічної та соціальної гармонії. Це – еволюція державності від механізму контролю до механізму партнерства у творенні сталого майбутнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея соціального контракту, яку розвивали Гоббс, Локк і Руссо, ґрунтувалася на угоді між громадянами та державою: люди відмовлялися від частини своєї свободи та ресурсів в обмін на безпеку, правопорядок і спільне благо. У цифрову епоху ця угода переживає радикальне оновлення. Сьогодні податкова система дедалі більше переходить у сферу цифровізації, де діють автоматизовані платформи, електронні декларації, блокчейн-реєстри та штуч-

ний інтелект у фінансовому моніторингу. Це не лише технічна модернізація – це зміна самої природи податкового договору. У класичній моделі платник податків часто залишався у стані напівпрозорості, так як він бачив, як гроші йдуть, але не завжди – куди. Цифровізація ж створює можливість для нової прозорості, у контексті якої кожна транзакція може бути відстежена, кожен платіж спрямований у конкретну суспільну ціль, кожен громадянин може бути безпосереднім свідком того, як його внесок перетворюється на дороги, школи, екологічні програми. Такий оновлений соціальний контракт має дві ключові риси: 1) взаємна довіра, підкріплена цифровими технологіями, які мінімізують корупцію та зловживання. 2) спільна відповідальність, коли громадяни та держава діють у єдиному інформаційному просторі, розуміючи, що ресурси – це спільний фонд майбутнього. У цьому сенсі податкова цифровізація стає не просто технічним рішенням, а новою філософією державності, де технологія служить етиці, а етика – сталому розвитку. Це крок до світу, де соціальний контракт перестає бути абстрактною ідеєю і набуває матеріальної, відчутної, прозорої форми у цифровому вимірі. (Короткий філософський огляд підготовлено для читачів gptonline.ai – платформи ідей та інструментів для сучасних дослідників.)

Література останніх років сходиться в одному, що цифровізація оподаткування перестає бути технічним проєктом і входить у філософію державності як спосіб переосмислення соціального контракту. Класичні інтуїції Гоббса, Локка й Руссо про обмін свободи на захист і порядок отримують нову конфігурацію: громадянин делегує не лише частину ресурсів, а й фрагменти своєї цифрової ідентичності – дані, поведінкові сліди, транзакції. У цьому контексті податковий обов'язок перетворюється на комунікацію довіри, де прозорість потоків і підзвітність інститутів стають моральною валютою сучасної держави.

Дослідження, що обговорюють електронну звітність, e-invoicing, «звітність у реальному часі», пропонують подвійне прочитання. З одного боку, цифрові технології обіцяють ефективність, в основі якої менше транзакційних витрат, швидше адміністрування, точніше виявлення ухилень, ширша база оподаткування. З іншого – породжують онтологічну напругу між приватністю та спільним благом. Література, натхненна етикою даних і критичною теорією, свідчить про те, якщо держава бачить «усе», то її обов'язок – не просто

збирати, а самообмежуватися, вписуючи технологічну потугу у рамки прав людини, процедурної справедливості та пропорційності втручання.

Філософська рефлексія над цифровим оподаткуванням дедалі частіше апелює до поняття видимих інвестицій: податки мають не зникати в бюрократичній непрозорості, а повертатися до громадян у формі відчутних публічних благ – «зелених» інфраструктур, інклюзивної освіти, цифрової медицини. Література, що працює на перетині публічної політики та політичної філософії, описує це як перехід від фіскальної експлуатації до фіскальної взаємності, націленої на прозорі дашборди витрат, участь громадян у бюджетуванні, алгоритмічну аудиторію рішень. Сталий розвиток у такій оптиці – не додаток до податкової системи, а її телос, тобто цільова раціональність, що зшиває економічне з екологічним і соціальним.

Водночас, корпус робіт про глобальну податкову координацію (мінімальні ефективні ставки, перерозподіл прав оподаткування цифрових гігантів) виносить на поверхню проблему справедливості масштабу. Якщо цифровий капітал мобільніший за держави, то легітимність податкового порядку потребує не лише національного, а й транснаціонального консенсусу. У філософських термінах це нагадує пошук «космополітичної справедливості», де суверенітет перестає бути синонімом ізоляції й набуває рис спів-суверенності – здатності діяти спільно задля колективного виживання. Тут же з'являється мотив податкової гігієни, в основі якої гармонізація правил.

Окремий пласт літератури про технологічну етику, а саме штучний інтелект у ризик-аналізі, блокчейн у НДС-ланцюгах, відкриті API між бізнесом і податковими органами. З точки зору філософії це питання не «що вміє машина», а «за якими цінностями вона налаштована». Публікації наголошують на принципах *privacy-by-design*, пояснюваності моделей, запобіганні алгоритмічній дискримінації. Нерівність даних – коли великі платформи володіють епістемічною перевагою – стає новою формою асиметрії влади, що потребує демократичних інституцій контролю, етичних наглядових рад і прозорих процедур аудитів.

Таким чином, узагальнення літератури підводить до трьох тез. По-перше, цифрова податкова система – моральна інфраструктура довіри, де прозорість і підзвітність не менш важливі, ніж збір доходів. По-друге, її легітимність ґрунтується на трикутнику справедливості: внутрішній (між громадянами), інтергенераційний (між поколіннями)

та міжнародний (між державами). По-третє, її успіх залежить від етичного налаштування технологій і демократичних процесів, що роблять дані інструментом емансипації, а не контролю. У цьому сенсі цифровізація оподаткування це початок як новий спосіб бути державою, здатною мислити довгими горизонтами й діяти так, щоб економічна раціональність узгоджувалася з гідністю людини та межами планети. Цифровізація податкової системи як нова філософія державності сталою розвитку охоплює як емпіричні дослідження, так і філософський аналіз технологій, державності та сталою розвитку.

Tim Jackson поглиблює концепцію сталою розвитку, заперечуючи правило необмеженого зростання та пропонуючи нову економічну парадигму, де «процвітання» відходить від матеріального накопичення до філософської основи «нової державності» (Tim Jackson, 2017). Lucas Chancel розглядає нерівність як екологічну і соціальну проблему; обґрунтовує, що податкові інструменти повинні враховувати поєднання кліматичної справедливості та рівності (Lucas Chancel, 2020).. Робота Marga Hoek «Tech for Good: Imagine Solving the World's Greatest Challenges» тримає фокус на технологіях як засобі досягнення сталою розвитку та резонує з ідеєю цифровізації податків як етичного імперативу (Marga, Hoek., 2024). Mark Coeckelbergh аналізує цифрові фінансові технології та їх вплив на відповідальність і дистанціювання в глобальних економічних системах, в основі яких ключове розуміння податків як цифрової практики (Coeckelbergh, 2015). Тема цифровізація податкової системи розроблена в статтях (Череп, Воронкова, 2024), (Воронкова, Бурашнікова, 2024).

Виділення невирішених раніше аспектів проблеми. Цифровізація податкової системи сьогодні постає як фундаментальна трансформація не лише адміністративних процесів держави, а й самої філософії державності, де алгоритмічне управління та автоматизація стають новими формами соціальної взаємодії між владою і громадянином. У цьому контексті податкова система перестає бути простим механізмом збору ресурсів і перетворюється на інтелектуальну платформу, здатну моделювати економічні, соціальні та екологічні процеси, визначати пріоритети сталою розвитку та формувати нові стандарти взаємодії суспільства і держави. Однак цифровізація водночас відкриває глибинні соціально-філософські проблеми, які залишаються невирішеними і вимагають критичного осмислення.

Перш за все, вона ставить під сумнів поняття справедливості та рівності у взаєминах держави і громадянина. Цифрові технології створюють нові бар'єри доступу до податкових сервісів, поглиблюючи соціальні та економічні нерівності, водночас формуючи нові моделі взаємодії, у яких довіра до автоматизованих алгоритмів стає критичною умовою функціонування системи. Питання прозорості алгоритмів, можливості їх етичного контролю та відповідальності за прийняті рішення лишається відкритим, породжуючи дискусії про межі автономії державних цифрових платформ та право громадянина на захист власних даних.

Економічний вимір цифровізації також демонструє суперечливість процесів. З одного боку, автоматизація податкового адміністрування дозволяє знизити витрати, підвищити ефективність збору податків та скоротити бюрократичні процедури, з іншого – вона ставить перед малим і середнім бізнесом нові виклики адаптації до цифрових стандартів та технологічних вимог. Крім того, невирішеним залишається питання, яким чином цифрова податкова система може бути ефективним інструментом стимулювання соціально відповідального підприємництва та зеленої економіки, поєднуючи економічну ефективність з принципами сталого розвитку.

Технологічна перспектива демонструє ще більш складні проблеми, пов'язані із кібербезпекою, захистом персональних даних, інтеграцією різномірних платформ та автономністю алгоритмів. Кожна з цих проблем містить у собі глибокі етичні та правові дилеми: як забезпечити контроль за алгоритмічними рішеннями, хто нести відповідальність за помилки системи, і як балансувати між ефективністю цифрового адміністрування та правом громадянина на приватність (Воронкова, Бурашнікова, 2024).

Правова сфера також залишається недосконалою: національні та міжнародні нормативні акти ще не створюють достатньої основи для регулювання цифрових податків, не визначено механізмів оскарження рішень автоматизованих систем, а колізії між контролем і приватністю продовжують породжувати складні соціальні та юридичні виклики. Ці аспекти підкреслюють філософську проблему трансформації самої держави, де традиційна бюрократична модель поступається місцем гнучкій, прозорій і технологічно орієнтованій системі, яка має потенціал формувати нові цінності суспільства.

Отже, цифровізація податкової системи – це не просто технічна модернізація, а радикальна трансформація філософії державності, яка ставить нові орієнтири для сталого розвитку. Вона відкриває перспективи поєднання економічної ефективності, соціальної справедливості та екологічної стійкості, проте одночасно потребує глибокого осмислення етичних, соціальних, технологічних і правових аспектів. Остаточне формування нової парадигми державності у цифрову епоху вимагає інтеграції гуманістичних цінностей із технологічними інноваціями, створюючи умови для формування суспільства, здатного поєднувати автоматизовану ефективність з принципами справедливості, прозорості та сталого розвитку (Череп, Воронкова, 2024).

Постановка завдання. Мета дослідження – осмислити цифровізацію податкової системи не лише як технічний інструмент модернізації, а як нову парадигму державності, що поєднує прозорість, справедливість та сталість у взаєминах між державою, громадянами та економікою. Завдання:

1. Дослідити цифровізацію податкової системи як прояв трансформації суспільного договору між владою та громадянами.
2. Проаналізувати філософські засади податкової справедливості в умовах цифрової епохи.
3. Визначити роль цифрових технологій у формуванні культури податкової свідомості та відповідальності.
4. Оцінити цифрову податкову систему як механізм гармонізації економічних інтересів і соціальної стабільності.

Методологія. Цифровізація податкової системи постає не лише як технологічний прорив, але як нова філософія державності, що вкорінюється у логіку сталого розвитку. Сама природа податкових відносин змінюється: від вертикалі влади та примусу, характерної для модерних національних держав, ми поступово переходимо до мережевої взаємодії, де громадянин сприймається не як об'єкт контролю, а як суб'єкт партнерства. У цифровій реальності податки стають не лише обов'язком, а й формою участі в колективному творенні державності. **Постструктуралістська методологія** дозволяє побачити, що цифрова податкова система є дискурсивним конструктом, у якому мова, символи та алгоритми не просто описують реальність, а творять її. Податковий «тягар» перетворюється на сервіс, адміністрування на комунікацію, контроль на взаємну прозорість. Деконструкція традиційних уявлень відкриває нову багатозначність,

адже податок уже не є лише актом відчуження частини доходу на користь держави, а радше жестом довіри до інституцій, які через цифрові інтерфейси стають ближчими та більш зрозумілими. Тут народжується новий дискурс влади – влади не як примусу, а як сервісності, що розчиняється у щоденних практиках електронної взаємодії (Coeckelbergh, 2015).

Постфеноменологічний підхід, своєю чергою, дозволяє досягнути досвід платника податків як досвід, опосередкований технологіями. Людина більше не має справи з чиновником, вона взаємодіє з інтерфейсом, який стає «обличчям держави». Цифрові кабінети, мобільні додатки, автоматизовані нагадування – усе це формує новий горизонт сприйняття податкової реальності. Технологія більше не є нейтральною, так як вона сама «вчить» громадянина відповідальності, дисциплінує його ритм життя, але водночас робить цей досвід більш прозорим і менш травматичним. Держава у цифровому вимірі з'являється не як караючий апарат, а як набір сервісів, які інтегруються в буденність і стають непомітними, але від того ще більш впливовими. У такому баченні цифровізація податкової системи – це не просто реформа адміністрування, а радикальна трансформація самого смислу державності. Податок стає символом взаємної довіри, технологія – посередником між людиною і владою, а прозорість – новою формою соціального договору. Саме у цій взаємодії, у постструктуралістській деконструкції старих понять і у постфеноменологічному аналізі досвіду, народжується нова філософія держави, держава як мережевий простір, що поєднує ефективність, справедливість і сталість розвитку. І в цій філософії податки вже не тягар, а шлях до гармонійного співжиття суспільства та інституцій, людини та технології, екології та екології.

Постструктуралізм акцентує увагу на деконструкції дискурсу влади та мовних практиках, через які вибудовується податкова політика. Мова податкового адміністрування – не лише інструмент комунікації, а й спосіб конструювання довіри чи недовіри між державою та громадянами. Деконструкція «податкового тягара» – заміна дискурсу примусу на дискурс партнерства й сервісності. Множинність інтерпретацій у тому, що цифровізація дозволяє створити індивідуалізований досвід взаємодії (персоналізовані сервіси, чат-боти, електронні консультації). Влада і контроль – податкова система в цифровій формі стає не лише інструментом примусу, а й засобом

«м'якого управління», де контроль зливається із сервісністю.

Постфеноменологія розглядає цифрові технології як посередників досвіду, що змінюють сприйняття податкової системи громадянами. Технологічне посередництво – платник податків взаємодіє не безпосередньо з чиновником, а з інтерфейсом електронної системи. Це трансформує уявлення про державу (від «репресивної» до «сервісної»). Інкorporація технологій – мобільні застосунки, електронні кабінети стають частиною щоденного життя, «вбудовуються» в соціальну практику громадян. Феноменологія прозорості – завдяки цифровим технологіям дії держави стають більш видимими, а отже – підзвітними суспільству. Технології як носії цінностей – цифровізація не лише оптимізує процеси, а й «навчає» платника певній поведінці: чесності, відповідальності, співпраці.

Синтез методологій: постструктуралізм дозволяє розкрити приховані смисли та ідеологічні конструкції податкової політики; постфеноменологія показує, як технології змінюють досвід платника податків**, формуючи нові практики взаємодії з державою. Разом ці підходи створюють цілісне бачення, у контексті якого цифрова податкова система – не просто набір інструментів, а соціально-технологічний простір, де конструюється нова державність. Методологічне поєднання постструктуралістського та постфеноменологічного аналізу дозволяє розглядати цифровізацію податкової системи як філософію державності, що змінює не лише механізми адміністрування, а й сам спосіб мислення про державу, податки та громадянську відповідальність.

Діалектичний метод у контексті цифровізації податкової системи може стати тим стрижнем, який поєднує постструктуралістський і постфеноменологічний підходи. Якщо постструктуралізм відкриває множинність смислів і деконструє усталені дискурси влади, а постфеноменологія аналізує технологічно опосередкований досвід громадянина, то діалектика вводить динаміку їхнього взаємного переходу, внутрішнього розвитку й суперечностей, які рухають процес уперед. З погляду діалектики цифрова податкова система постає як єдність протилежностей. Вона водночас є інструментом контролю та простором довіри, репресивним механізмом і сервісною платформою, формою примусу та засобом самореалізації громадянського обов'язку. Ці суперечності не є випадковими, вони становлять внутрішню логіку

розвитку державності в умовах цифровізації. Саме в їхньому напруженні народжується нова якість: перехід від вертикальної держави до горизонтальної мережевої взаємодії.

Діалектичний метод дозволяє також осмислити взаємозв'язок дискурсивного та досвідного вимірів. Те, що у постструктуралістському аналізі постає як деконструкція мови влади, у постфеноменології проявляється в досвіді інтерфейсної взаємодії. Діалектика показує, що ці два виміри не існують ізольовано: мова творить досвід, а досвід змінює мову. Кожна електронна форма, кожен інтерфейс — це не лише технічний посередник, а й матеріалізація дискурсу, який у свою чергу формує свідомість платника. Таким чином, поєднання трьох підходів створює цілісне бачення. Постструктуралізм надає інструменти для критичного аналізу смислів і влади, постфеноменологія описує трансформацію досвіду в умовах технологічного посередництва, а діалектика виявляє внутрішні суперечності та динаміку їхнього розвитку. Усе разом дозволяє розглядати цифровізацію податкової системи не як сукупність технічних інновацій, а як процес народження нової державності, що виникає у взаємодії мови, досвіду та історичної необхідності. У цій методологічній єдності цифрова податкова система відкривається як поле боротьби й синтезу: боротьби між старою логікою контролю та новою логікою партнерства, між традиційною уявою про державу як караючу силу та новим образом держави як сервісної мережі. І саме діалектичний рух цих протилежностей утверджує нову філософію державності сталого розвитку.

Постановка завдання.

1. Цифровізація податкової системи як прояв трансформації суспільного договору між владою та громадянами. Суспільний договір, у класичній традиції політичної філософії, завжди передбачав баланс між владою та громадянами: держава забезпечує безпеку, правопорядок і блага, а громадяни натомість погоджуються делегувати частину своїх ресурсів і свобод. Податкова система є найбільш очевидним і матеріалізованим інструментом цього договору, адже саме через неї визначається, якою мірою громадянин підтримує державу і як держава звітує перед ним. У цифрову епоху цей договір зазнає докорінної трансформації. Якщо раніше податкові відносини ґрунтувалися на ієрархічній моделі примусу та контролю, то цифровізація поступово змінює їх у напрямку прозорості, сервісності та взаємної довіри. Онлайн-кабінети платників податків, автоматизована звітність, інте-

грація електронних реєстрів і використання аналітичних технологій не лише підвищують ефективність адміністрування, але й змінюють сам спосіб комунікації між державою та громадянином. Тепер громадянин отримує не лише обов'язок, а й зручний інструмент реалізації цього обов'язку. Він бачить, як держава використовує його кошти, може відстежувати рух бюджетних ресурсів і взаємодіяти з владою в цифровому середовищі. Таким чином, податковий процес поступово перетворюється з акту примусу на акт співучасті у формуванні публічних благ (Marga, Hoek, 2024).

Цифровізація також уможливорює нову форму довіри. Якщо раніше вона будувалася на авторитеті інституцій і страху перед санкціями, то сьогодні її основою стає прозорість даних, швидкість сервісів і мінімізація людського чинника. Громадянин довіряє не лише чиновнику, а й алгоритму, системі, інтерфейсу. Це означає, що сам суспільний договір переходить у новий вимір: від персоналізованої взаємодії з представниками влади до абстрактного, але більш стабільного партнерства з цифровою державою. Отже, цифровізація податкової системи є не лише технічним удосконаленням, а й виявом трансформації суспільного договору. Вона сигналізує про зміну ролей і очікувань: держава постає як сервісний партнер, а громадянин як активний співучасник. І саме в цьому проявляється нова філософія державності, де податки стають не стільки обтяженням, скільки формою участі у спільному проєкті сталого розвитку.

Суспільний договір у класичній політичній філософії завжди передбачав взаємні обов'язки та права між державою і громадянами. Держава гарантує безпеку, правопорядок та публічні блага, а громадяни делегують частину своїх ресурсів і свобод. Податкова система є найбільш очевидним матеріалізованим інструментом цього договору, адже через неї визначається, якою мірою громадянин підтримує державу, і як держава звітує перед ним. У цифрову епоху суспільний договір зазнає докорінної трансформації. В авторській статті відмічається, що якщо раніше податкові відносини базувалися на ієрархії та примусі, то цифровізація спрямовує їх у бік прозорості, сервісності та взаємної довіри. Онлайн-кабінети платників податків, автоматизована звітність, інтеграція електронних реєстрів і аналітичних систем дозволяють громадянину не просто виконувати обов'язок, а активно взаємодіяти з державою (Бурашнікова, 2023).

Класичні теорії суспільного договору допомагають зрозуміти цю трансформацію. Гоббс

у «Левіафані» описує суспільний договір як передачу владних повноважень абсолютному суверену заради захисту життя, де податки виступають примусовою платою за безпеку. Локк розглядає податки як легітимне делегування ресурсів для забезпечення загального блага, підкреслюючи права громадян та обмеження державної влади. Руссо ж акцентує на участі громадян у формуванні колективної волі, де податки стають елементом реалізації загальної свободи та колективної відповідальності. Сучасні інтерпретації суспільного договору підкреслюють не лише легітимність влади, а й механізми довіри та прозорості, що набувають особливої значущості у цифрову епоху.

Цифровізація податкової системи перетворює податкові відносини з примусових у партнерські. Автоматизовані сервіси зменшують бюрократію та людський фактор, дозволяючи громадянину відстежувати використання державних коштів, контролювати бюджет і брати участь у формуванні публічних благ. Податки перестають бути лише обтяженням і стають засобом активної участі у розвитку суспільства. Довіра до держави тепер будується не лише на авторитеті чиновників, а й на прозорості даних та ефективності алгоритмів. Цифрові платформи створюють нову форму взаємодії: персоналізоване партнерство між громадянином і державою трансформується у системне, стабільне і передбачуване. Податки набувають філософського значення як інструмент колективної відповідальності та сталого розвитку.

На думку А. Череп, В. Воронкової, цифровізація податкової системи є не просто технічним удосконаленням, а глибинною трансформацією суспільного договору. Держава постає як сервісний партнер, а громадянин – як активний співучасник, що реалізує свої права і обов'язки у новому цифровому просторі. Цей процес формує нову філософію державності, де податки стають формою участі у спільному проєкті суспільного добробуту, а не лише примусовим зобов'язанням (Череп, Воронкова, 2024)..

2. Філософія цифровізації податкової системи як нова основа сталого розвитку та нової моделі державності.: онтологія, гносеологія, аксіологія, соціально-економічний і глобально-цивілізаційний вимір. З урахуванням усіх п'яти вимірів (онтологічного, гносеологічного, аксіологічного, соціально-економічного та глобально-цивілізаційного) цифровізація податкової системи виступає комплексною системою, яка відображає онтологію, гносеологію,

аксіологію, соціально-економічний і глобально-цивілізаційний вимір.

Філософія цифровізації податкової системи у контексті державності та сталого розвитку розкриває глибинні зміни в уявленнях про сутність державного управління, економічної справедливості та соціальної довіри. Йдеться не лише про технічну модернізацію фіскальних механізмів, а про формування нової парадигми державності, у якій цифрова податкова система постає фундаментальним чинником прозорості, відповідальності та стійкого розвитку суспільства.

О. Кивоюк, В. Воронеова відмічають, що онтологічний вимір філософії цифровізації податкової системи полягає у переосмисленні самої природи державності: держава стає «цифровою», а податкове адміністрування – її базовим каналом взаємодії з громадянами та бізнесом. Податки втрачають образ примусового обов'язку й набувають статусу інтегративного механізму соціальної справедливості, підтримки публічних благ та забезпечення сталого розвитку. Онтологічний вимір – цифровізація податкової системи змінює саму сутність держави як організму: держава перетворюється на “цифрову державність”, де податкова сфера стає одним із головних каналів взаємодії держави й громадянина (Кивоюк, Воронкова, 2024).

Гносеологічний вимір – цифрові технології в податковій сфері є інструментами пізнання та контролю економічної діяльності. Вони забезпечують прозорість, аналітичність і прогнозування у фіскальній політиці. Гносеологічний вимір відображає роль цифрових технологій у пізнанні економічних процесів і формуванні нових практик управління. Штучний інтелект, блокчейн та великі дані забезпечують ефективний аналіз податкових потоків, прогнозування доходів бюджету, виявлення корупційних ризиків та тіньових схем. Таким чином, податкова система перетворюється на інструмент раціонального пізнання й упорядкування економіки.

Аксіологічний вимір зосереджується на ціннісних орієнтирах. Цифровізація сприяє утвердженню принципів справедливості, прозорості, довіри та відповідальності. Податки стають не лише фінансовим зобов'язанням, а й моральним актом участі громадянина у суспільному розвитку. Зникає відчуженість між державою та платником податків, натомість формується нова культура партнерства. Аксіологічний вимір – цифровізація податкової системи не лише технічний процес, а й ціннісна трансформація, оскільки вона фор-

мує нові стандарти справедливості, прозорості, довіри до влади й відповідальності громадян.

Соціально-економічний вимір визначається впливом цифровізації на розвиток економіки та соціальної стабільності. Системи е-аудиту, електронні декларації та автоматизоване адміністрування зменшують витрати бізнесу, підвищують конкурентоспроможність економіки, створюють стимули для інвестицій. Водночас цифрова податкова система виступає потужним інструментом боротьби з тіньовою економікою, що є умовою стійкого розвитку. Як зауважує В. Нікітенко, соціально-економічний вимір – цифровізація зменшує тіньову економіку, підвищує ефективність адміністрування, створює умови для інвестицій і сталого розвитку (Нікітенко, 2024).

Глобально-цивілізаційний вимір окреслює включеність національної податкової системи у світовий простір. У добу глобалізації цифровізація забезпечує гармонізацію податкових стандартів, інтеграцію до міжнародних інформаційних мереж, підвищення фінансової безпеки та зміцнення позицій держави у глобальній економіці. Глобально-цивілізаційний вимір – цифрова податкова система інтегрує державу у світовий простір, де ключовими стають міжнародні стандарти, обмін даними та гармонізація податкової політики.

Отже, цифровізація податкової системи є не просто модернізацією фіскальних інструментів, а глибинною трансформацією державності, яка забезпечує баланс між ефективністю управління, справедливістю розподілу та принципами сталого розвитку. Філософія цифровізації податкової системи у контексті державності та сталого розвитку розкривається як багатовимірний модель, у якій онтологічний аспект формує **нову сутність державності**, гносеологічний – нову методологію пізнання економіки, аксіологічний – нову систему цінностей, соціально-економічний – нові механізми зростання та стабільності, а глобально-цивілізаційний – нову роль держави у світовій системі. У результаті цифрова податкова система стає не лише інструментом управління фінансами, а й філософською основою сталого розвитку та нової моделі державності.

3. Філософські засади податкової справедливості в умовах цифрової епохи. Податкова справедливість є фундаментальним елементом політичної та економічної філософії, оскільки вона відображає баланс між правами та обов'язками громадян і держави. У класичних концепціях

суспільного договору, запропонованих Гоббсом, Локком та Руссо, податки розглядалися не лише як інструмент фінансування держави, а й як символ взаємної відповідальності. Гоббс трактував податки як обов'язкову плату громадян за захист їхнього життя і майна з боку суверена, підкреслюючи природу податкових відносин як примусових і ієрархічно організованих. Локк, навпаки, наголошував на легітимності державної влади лише за умови добровільного делегування ресурсів громадянами для забезпечення загального блага, що формує правову основу податкової справедливості. Руссо ж акцентував на участі громадян у формуванні колективної волі, де податки стають проявом спільної відповідальності та реалізації загальної свободи (Теоретико-методологічні основи, 2024).

У цифрову епоху ці класичні засади зазнають суттєвої трансформації. Цифровізація податкових процесів змінює природу взаємодії між державою та громадянами, перетворюючи її з ієрархічної та примусової на прозору, сервісну та взаємно довірливу. Онлайн-кабінети платників податків, автоматизовані системи обліку, інтегровані електронні реєстри та аналітичні алгоритми створюють новий інформаційний простір, у якому громадянин отримує не лише обов'язок сплачувати податки, а й інструмент для контролю та участі у формуванні державного бюджету. Цей процес сприяє формуванню нової форми податкової справедливості, заснованої на прозорості, передбачуваності та доступності інформації, що забезпечує довіру до державних інституцій та до алгоритмів, які здійснюють обробку податкових даних.

Філософська інтерпретація цифрової податкової справедливості передбачає, що держава виступає не лише як регулятор, але й як сервісний партнер, який забезпечує доступ громадянина до зрозумілих і ефективних механізмів виконання податкових зобов'язань. Громадянин, у свою чергу, реалізує свої права через участь у цифровому середовищі, контролюючи розподіл бюджетних ресурсів та оцінюючи ефективність державних рішень. Податки, таким чином, перестають бути лише примусовим платежем і набувають функції активної громадянської участі у побудові суспільного добробуту. Цифрова трансформація також створює нові етичні та філософські виклики. Важливо забезпечити рівний доступ до цифрових податкових сервісів, уникати алгоритмічних упереджень, гарантувати безпеку даних та запобігати можливому зловживанню технологіями.

Податкова справедливість у цьому контексті набуває багатовимірного характеру: вона включає не лише розподільчі аспекти, а й аспекти процедурної чесності, прозорості, участі та довіри, що стають фундаментом легітимності державної влади в цифрову епоху.

Таким чином, філософські засади податкової справедливості в умовах цифрової епохи поєднують класичні принципи взаємної відповідальності та прав громадян із сучасними вимогами до прозорості, ефективності та довіри у цифрових процесах. Податки перетворюються на форму співучасті у спільному проєкті розвитку суспільства, де цифрові технології забезпечують не лише виконання зобов'язань, а й створення умов для активного громадянського контролю та колективного управління державними ресурсами, формуючи нову філософію справедливості у постіндустріальному цифровому суспільстві.

4. Роль цифрових технологій у формуванні культури податкової свідомості та відповідальності. Цифрові технології стали ключовим чинником трансформації суспільних відносин, включно з взаємодією громадян та держави в сфері оподаткування. Формування культури податкової свідомості та відповідальності у сучасному суспільстві безпосередньо пов'язане з тим, наскільки ефективно цифрові платформи можуть забезпечити прозорість, доступність інформації та зрозумілість податкових процедур. У класичній традиції суспільного договору податки розглядалися як інструмент делегування ресурсів громадянами для забезпечення загального блага, а їх сплата залежала від легітимності державної влади та рівня довіри до інституцій. Цифровізація, поєднуючи технологічні та соціальні аспекти, створює нові умови для розвитку податкової культури, перетворюючи примусову взаємодію на усвідомлений процес участі у формуванні суспільного добробуту. Цифрові інструменти дозволяють громадянам отримувати доступ до детальної інформації про податкові зобов'язання та бюджетні витрати держави, що підвищує рівень інформованості та розуміння суті податків. В авторській статті відмічається, що онлайн-кабінети платників податків, інтегровані електронні сервіси та мобільні застосунки створюють зручний і прозорий канал комунікації, у якому кожен користувач може відстежувати рух бюджетних коштів, перевіряти правильність нарахувань та взаємодіяти з державою в режимі реального часу. Така інтерактивність сприяє формуванню у громадян

відчуття відповідальності, оскільки вони не лише виконують обов'язки, а й усвідомлюють їх соціальну значущість (Бурашнікова, 2023).

Філософський аспект цієї трансформації полягає у зміні характеру податкової взаємодії: від примусової, ієрархічної моделі, де довіра будувалася на авторитеті чиновників, до цифрової моделі, де довіра спирається на прозорість алгоритмів, ефективність сервісів та зрозумілість процедур. Громадяни починають сприймати податки не як тягар, а як інструмент участі у колективному управлінні державними ресурсами, що формує нову етику взаємодії та громадянської відповідальності. Цифрові технології, таким чином, стають платформою для навчання, формування ціннісних орієнтацій і розвитку навичок свідомого громадянства у сфері фінансової дисципліни. Разом із тим, цифровізація створює й нові виклики. Необхідно враховувати нерівність доступу до цифрових сервісів, ризики алгоритмічних упереджень та безпеку персональних даних. Податкова свідомість та відповідальність у цифрову епоху включає не лише знання правил і процедур, а й розуміння етичних принципів, що лежать в основі оподаткування, та усвідомлення власної ролі у забезпеченні стабільності суспільного договору.

Таким чином, роль цифрових технологій у формуванні культури податкової свідомості та відповідальності полягає у створенні прозорих, інтерактивних та доступних механізмів комунікації між державою та громадянами. Вони сприяють підвищенню рівня довіри, розвитку усвідомленості щодо сплати податків, формуванню відповідального ставлення до державних ресурсів та участі у колективному управлінні суспільним добробутом. У цьому сенсі цифрові платформи стають не просто інструментом адміністрування податків, а середовищем для розвитку громадянської культури та етичної відповідальності у постіндустріальному цифровому суспільстві.

5. Цифрова податкова система як механізм гармонізації економічних інтересів і соціальної стабільності. Як відмічається у монографії «Теоретико-методологічні основи», у сучасному світі податкова система вже не може розглядатися виключно як технічний механізм наповнення державного бюджету. В умовах цифровізації, глобалізації та трансформації соціально-економічних відносин вона набуває філософського та концептуального виміру. Податки стають не лише інструментом регуляції економіки, а й засобом

гармонізації інтересів держави, бізнесу та громадянського суспільства. Особливої актуальності набуває створення цифрової податкової системи, яка поєднує технологічні інновації (Big Data, штучний інтелект, блокчейн) із принципами соціальної справедливості, прозорості та довіри. Вона покликана забезпечити не лише ефективне адміністрування, але й формування нової податкової культури, де сплата податків розглядається як форма участі у спільному розвитку. Таким чином, питання цифрової податкової системи виходить за межі суто економічної проблематики і стає механізмом соціальної стабільності та філософським проектом майбутнього, де податки інтегруються у сферу етики, політики й суспільних цінностей (Теоретико-методологічні основи, 2024).

Отже, цифрова податкова система є не лише технічним інструментом ефективного адміністрування, а й стратегічним напрямом розвитку суспільства. Вона поєднує інноваційні технології

з принципами соціальної справедливості та прозорості, створюючи умови для зміцнення довіри між державою, бізнесом і громадянами. Її впровадження сприятиме формуванню нової податкової культури, де податки сприйматимуться не як примусовий обов'язок, а як усвідомлений внесок у спільний розвиток. У цьому контексті цифрова податкова система стає не лише економічним інструментом, а й філософською концепцією майбутнього, яка визначає баланс між економічною ефективністю, соціальною стабільністю та демократичними цінностями.

Висновок. У сучасних умовах цифровізації економіки податкова система має стати не лише інструментом збору доходів до бюджету, а й фундаментом довіри між державою, бізнесом і громадянами. Її цифрова трансформація відкриває широкі можливості для підвищення прозорості, зниження рівня тіньової економіки та створення справедливого конкурентного середовища. Проте

Таблиця 1

Філософські, соціальні та концептуальні виміри цифровізації податкової системи

Філософський аспект	Змістовне наповнення	Концептуальний вимір	Соціально-економічний результат
Актуальність	Людство переходить у фазу цифрової цивілізації, де класичні податкові моделі втрачають ефективність.	Ідея цифрової держави як нової форми суспільного договору.	Усвідомлення необхідності реформ і довіра до нових механізмів.
Гармонізація інтересів	Цифрова система знімає суперечність між державою, бізнесом і громадянами: прозорість та автоматизація мінімізують конфлікт.	Концепт симбіозу інтересів: податки як форма партнерства, а не примусу.	Баланс економічних інтересів, зростання добровільності сплати податків
Справедливість	Податки стають видимим проявом соціальної рівності: кожен робить свій внесок і бачить, куди спрямовані ресурси.	Ідея соціальної рівноваги через прозорий перерозподіл.	Зниження соціальної напруги, зростання довіри до влади.
Соціальна стабільність	Цифрові технології гарантують чесний і відкритий розподіл ресурсів, що перетворює державу з «карального» апарату на партнера.	Концепт інклюзивності: доступ до ресурсів та послуг для кожного.	Справедливий розподіл доходів, посилення соціальної інтеграції.
Актуалізація у XXI столітті	Штучний інтелект, Big Data, блокчейн відкривають нові горизонти контролю та прогнозування податкових потоків.	Ідея цифрового гуманізму: технології як інструмент служіння людині.	Стійкість економічної системи та готовність до глобальних викликів.
Етичний вимір	Податкові дані – це водночас ресурс і ризик, тому цифровізація вимагає захисту приватності.	Концепт цифрової етики: баланс між прозорістю та правами людини.	Довіра до системи, захист від зловживань.
Філософія майбутнього	Податкова система стає не лише економічним, а й культурним явищем, що формує нові цінності суспільства.	Ідея податкової культури: податки як моральний обов'язок і спільне благо.	Формування відповідального громадянського суспільства.

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень.

для досягнення цих результатів потрібні чітко визначені практичні кроки, які охоплюють інституційний, бізнесовий, суспільний та міжнародний рівні.

1. Створення єдиної цифрової податкової платформи. Це забезпечить автоматизовану взаємодію з митними, фінансовими та соціальними реєстрами. Такий крок зменшить бюрократичні бар'єри та підвищить ефективність адміністрування. Впровадження Big Data та штучного інтелекту. Завдяки цим технологіям можна виявляти ризикові операції, прогнозувати податкові надходження та знижувати рівень ухилення від оподаткування. Захист персональних даних. Необхідно вдосконалити законодавство про кібербезпеку та розробити стандарти конфіденційності, щоб платники податків мали довіру до нових систем.

2. Стимулювання цифровізації обліку. Держава може надавати податкові пільги компаніям, що переходять на електронні форми обліку та звітності. Це сприятиме підвищенню продуктивності бізнесу. Зменшення бюрократичного навантаження. Перехід до повністю електронної звітності дозволить скоротити кількість перевірок та витрат часу підприємців. Партнерство бізнесу і держави. Важливо створити спільні електронні бази для обміну інформацією між підприємцями та податковими органами, що дозволить швидше вирішувати спірні питання.

3. Формування нової податкової культури. Проведення інформаційних кампаній, онлайн-курсів та інтерактивних лекцій допоможе змінити ставлення громадян до податків як до спільного внеску в розвиток держави. Прозорість використання податкових коштів. Створення електронних порталів, де громадяни можуть відстежувати, як витрачаються їхні податки, підвищить рівень довіри до держави. Участь громадян у формуванні податкової політики. Використання інструментів e-democracy (онлайн-опитування, петиції, громадські обговорення) дозволить зробити податкову політику більш демократичною.

4. Вивчення зарубіжного досвіду. Приклад Естонії, де податкова система повністю інтегрована у цифрове середовище, може стати орієнтиром для реформ. Співпраця у боротьбі з ухиленням від сплати податків. Міжнародний обмін інформацією дозволить контролювати транснаціональні компанії та запобігати офшорним схемам. Уніфікація стандартів звітності. Розробка єдиних цифрових протоколів для податкових органів різних країн спростить роботу міжнародного бізнесу

та сприятиме глобальній економічній інтеграції. Розвиток цифрової податкової системи потребує комплексного підходу, що включає технологічні інновації, інституційні зміни та розвиток податкової культури. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить створити ефективну, прозору та соціально справедливую систему оподаткування, яка відповідатиме викликам XXI століття.

Проведене дослідження показало, що цифрова податкова система є не лише механізмом підвищення ефективності адміністрування, а й ключовим інструментом соціально-економічної стабільності. Вона здатна забезпечити прозорість фінансових потоків, зменшити рівень тіньової економіки, сформувати нову податкову культуру, засновану на принципах довіри, відповідальності та співучасті громадян у розвитку держави. Застосування сучасних технологій – Big Data, штучного інтелекту, блокчейну – відкриває нові можливості для податкового контролю, аналітики й прогнозування, але водночас вимагає посилення правового регулювання, захисту персональних даних і етичного використання інформації. Таким чином, цифрова податкова система має розглядатися як комплексний філософський і практичний проект майбутнього, де поєднуються економіка, право та суспільні цінності.

Перспективи подальших досліджень. Подальший науковий пошук може бути спрямований у таких напрямках:

1. Правові аспекти цифрового оподаткування – дослідження механізмів захисту даних, юридичної відповідальності та етичних норм використання інформаційних технологій у податковій сфері.

2. Економічна ефективність – аналіз впливу цифрової податкової системи на інвестиційний клімат, розвиток малого й середнього бізнесу та зростання ВВП.

3. Соціальна складова – вивчення рівня довіри громадян до держави в умовах цифровізації та можливостей формування нової податкової культури.

4. Міжнародний досвід – порівняльний аналіз моделей цифрового оподаткування в різних країнах із метою визначення оптимальної стратегії для національних умов.

5. Технологічні інновації – дослідження потенціалу блокчейну, штучного інтелекту та смарт-контрактів у сфері автоматизації податкового адміністрування.

Список використаних джерел

Бурашнікова О.С. Міжнародний досвід цифровізації у податковій сфері. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica", 2023. 14 (91). 220 с. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-14-91-17>

Воронкова В.Г., Бурашнікова О.С. Синергетична методологія дослідження цифрових інструментів ефективного функціонування податкової системи. Цифрова економіка та економічна безпека. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. 2024. Вип. 1(10) С.60-66.

DOI 10.33930/ed.2019.5007.47(12)-6

Кивлюк О., Воронкова В. Philosophical approaches to understanding of the nature of artificial intelligence and its place in society. Theory and Practice: Problems and Prospects: International Scientific-Practical Conference: Book of Abstracts, 14th–15th of May, 2024 Virtual Conference. С.26. <http://dSPACE.lsu.lt/handle/123456789/120>

Nikitenko V., Voronkova V., Kyvliuk O., Oleksenko, R., Suhenko V.. Philosophical reflection on artificial intelligence and its impact on the development of society, human, and education. Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2024. Вип.19(96). Р. 67–76. doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-07>

Теоретико-методичні основи забезпечення соціально-економічної безпеки економіки України в умовах діджиталізації бізнес-процесів : колективна монографія / А. В. Череп, В. Г. Воронкова, І. М. Дашко, Ю. О. Огренич, О. Г. Череп. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 202 с. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-424-8>

Череп А., Воронкова В. Вплив штучного інтелекту на соціально-економічну безпеку України в контексті сучасних євроінтеграційних реалій. Theory and Practice: Problems and Prospects: International Scientific-Practical Conference: Book of Abstracts, 14th–15th of May, 2024 Virtual Conference С.79. <http://dSPACE.lsu.lt/handle/123456789/120>

Tim Jackson. Prosperity Without Growth: Foundations for the Economy of Tomorrow. London: Routledge, 2017, 2nd ed.

Lucas Chancel. Unsustainable Inequalities: Social Justice and the Environment. Cambridge, MA: Belknap Press / Harvard University Press, 2020.

Marga Hoek. Tech for Good: Imagine Solving the World's Greatest Challenges. Routledge, 2024.

Mark Coeckelbergh. Money Machines: Electronic Financial Technologies, Distancing, and Responsibility in Global Finance. Ashgate, 2015.

References

Burashnikova, O. S. (2023). Mizhnarodnyy dosvid tsyfrovizatsiyi u podatkoviy sferi. Humanities Studies: Collection of Scientific Papers (Ed. V. Voronkova), 14(91), 220. <https://doi.org/10.32782/hst-2023-14-91-17>

Voronkova, V. H., & Burashnikova, O. S. (2024). Synerhetychna metodolohiya doslidzhennya tsyfrovyykh instrumentiv efektyvnoho funktsionuvannya podatkovoyi systemy. Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, 1(10), 60–66. [<http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/301/287>]

Kyvlyuk, O., & Voronkova, V. (2024). Philosophical approaches to understanding of the nature of artificial intelligence and its place in society. In Theory and Practice: Problems and Prospects: International Scientific-Practical Conference: Book of Abstracts, 14th–15th of May, 2024 Virtual Conference p. 26. <http://dSPACE.lsu.lt/handle/123456789/120>

Nikitenko, V., Voronkova, V., Kyvliuk, O., Oleksenko, R., & Suhenko, V. (2024). Philosophical reflection on artificial intelligence and its impact on the development of society, human, and education. Humanities Studies: Collection of Scientific Papers, 19(96), 67–76. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-07>

Cherep, A. V., Voronkova, V. H., Dashko, I. M., Ohrenych, Y. O., & Cherep, O. H. (2024). Teoretyko-metodychni osnovy zabezpechennya sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky ekonomiky Ukrayiny v umovakh didzhitalizatsiyi biznes-protseviv: kolektyvna monohrafiya. L'viv–Torun': Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-424-8>

Cherep, A., & Voronkova, V. (2024). Vplyv shtuchnoho intelektu na sotsial'no-ekonomichnu bezpeku Ukrayiny v konteksti suchasnykh yevrointehratsiynykh realiiv. In Theory and Practice: Problems and Prospects: International Scientific-Practical Conference: Book of Abstracts, 14th–15th of May, 2024 Virtual Conference p. 79. <http://dSPACE.lsu.lt/handle/123456789/120>

Jackson, T. (2017). Prosperity without growth: Foundations for the economy of tomorrow (2nd ed.). Routledge.

Chancel, L. (2020). Unsustainable inequalities: Social justice and the environment. Belknap Press, Harvard University Press.

Hoek, M. (2024). Tech for good: Imagine solving the world's greatest challenges. Routledge.

Marga, Hoek (2024). Tech for Good: Imagine Solving the World's Greatest Challenges. Routledge.

Coeckelbergh, M. (2015). Money machines: Electronic financial technologies, distancing, and responsibility in global finance. Ashgate.

OLENA, BURASHNIKOVA – PhD student, Department of Management and Administration, Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: burasnikoval@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0806-1767>

DIGITALIZATION OF THE TAX SYSTEM AS A NEW PHILOSOPHY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract

The article discusses the digitalization of the tax system as a new philosophy of sustainable development. The tax system, once tied to paper declarations, physical offices, and slow procedures, is now entering a phase of profound digital transformation. This process is not simply a technological modernization -it marks a new philosophy of statehood. The essence of this new philosophy lies in the integration of tax mechanisms into the concept of sustainable development. The aim of the study is to understand the digitization of the tax system not only as a technical tool for modernization, but as a new paradigm of statehood that combines transparency, fairness, and sustainability in relations between the state, citizens, and the economy. Objectives: 1. To examine the digitization of the tax system as a manifestation of the transformation of the social contract between the government and citizens. 2. To analyze the philosophical foundations of tax justice in the digital age. 3. To determine the role of digital technologies in shaping a culture of tax awareness and responsibility. 4. To evaluate the digital tax system as a mechanism for harmonizing economic interests and social stability. In this sense, the digitization of taxation is the beginning of a new way of being a state, capable of thinking long-term and acting in such a way that economic rationality is consistent with human dignity and the limits of the planet. It is emphasized that modern taxes go beyond the purely fiscal function and become an instrument for building social trust, economic balance, and democratic values. Particular attention is paid to the impact of Big Data, artificial intelligence, and blockchain on administration and control processes in the tax sphere. It is argued that a digital tax system can not only ensure effective management of financial flows, but also contribute to the establishment of a new tax culture, where tax payment is seen as a form of participation in the common development of society. The paper offers theoretical approaches and practical recommendations for the implementation of digital innovations in the field of taxation, taking into account the principles of sustainable development. In this sense, the digitization of taxation demonstrates a new way of acting so that economic rationality is consistent with human dignity, which is why a digital tax system is not only a technical tool for effective administration but also a strategic direction for the development of society. It combines innovative technologies with the principles of social justice and transparency, creating conditions for strengthening trust between the state, business, and citizens.

Key words: digitalization, tax system, sustainable development, tax culture, statehood, network society, information control, digital platforms, justice, trust in the state.

© The Authors(s) 2025

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 25.07.2025

Accepted date 15.08.2025

Published date 15.09.2025

How to cite: Бурашнікова, Олена. Філософія цифровізації податкової системи у контексті державності та сталого розвитку. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2025. 24(101). P. 9–21
doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-24-101-01>